

УДК 378.14

ДЕНИС БОРИСЕНКО

Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків

ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ А. С. МАКАРЕНКА ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ

У статті розглядаються особливості інноваційних інформаційно-комунікативних освітніх зрушень у навчальному процесі вищої школи. Аналізується можливість застосування педагогічних ідей А. С. Макаренка при реалізації педагогічних інновацій як важливої «серцевини» напрямку освітнього розвитку. Акцентується увага на формуванні персоналізованої навчальної моделі освітнього розвитку в процесі сучасного апаратного та програмного забезпечення навчального процесу. Сформульовано практичні пропозиції щодо подальшого вдосконалення освітньої системи завдяки використанню педагогічних інновацій.

***Ключові слова:** метод проектів, компетенція, педагогічна інновація, інформаційно-комунікативні технології, персоналізована навчальна модель.*

Постановка проблеми. На сьогодні навчальний процес вищої школи ставить на меті підготовку компетентних фахівців, які, крім отримання професійної кваліфікації, освоєння теоретичного та практичного навчальних блоків, повинні стати більш освіченими, ініціативними, комунікабельними, мобільними, бути відкритими, соціалізованими, швидко реагувати на виникаючі зміни та постійно пристосуватися до них. Це критерії сучасної професійної сфери, а також ці позиції практично відстоював і педагог-новатор Антон Семенович Макаренко. Він упроваджував нові навчальні моделі в педагогічний процес та «не боявся йти на педагогічний ризик у пошуках нових форм та методів роботи» [5, с. 91].

Сучасний навчальний процес професійної підготовки студентів на порозі великих інноваційних педагогічних впроваджень, що включає як часткове оновлення традиційних педагогічних методик, технологій та форм взаємодії, так і кардинальне «переозброєння» педагога новим «інструментом» інформаційно-комунікативного напрямку розвитку освітнього простору. Також, з іншого боку, це супроводжується необхідністю підтримки ефективності надання навчального матеріалу студентам, утримання високих показників підготовки компетентних фахівців та рівня якості освітніх послуг, які надаються вищими навчальними закладами. З появою та активним розвитком комп'ютерних технологій в освітній сфері, розширенням навчальних можливостей цифрового забезпечення, розробкою електронних підручників, довідників, комп'ютерних моделей, тренажерів, лабораторних практикумів, тестових систем, відеолекцій, відеочатів, мультимедійних курсів та інших інноваційних педагогічних технологій сучасне аудиторне навчання набуває підтримку інформаційного та технічного забезпечення. Це, в свою чергу, створює умови для розвитку нового інноваційного комплексу – персоналізованої навчальної моделі, яка втілює педагогічні традиції та досвід видатних педагогів, особливо набутки А. Макаренка, з застосуванням сучасної технічної підтримки. Саме інформаційно-комунікативному напрямку розвитку вищої освіти на базі педагогічної спадщини А. Макаренка, насамперед методу проектів, присвячена ця стаття.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Над розвитком сучасних педагогічних засобів працювала і працює значна плеяда науковців та педагогів-новаторів, які зосереджені на залученні до освітнього процесу інформаційних та комунікативних

технологій, розвитку дистанційного, інтерактивного навчання, он-лайн-курсів та створення персоналізованих навчальних умов. Серед них В. Биков, Л. Брунер, Д. Вертч, М. Глибовець, М. Коул, М. Красовицький, С. Лисенкова, П. Підкасистий, Є. Полат, О. Пометун, О. Співаковський, Ю. Стежко, В. Шаталов та інші. Сучасний педагогічний процес з урахуванням ідей А. Макаренка розглядали І. Зимня, Є. Ісаєв, А. Петровський, В. Слободчиков та інші.

Мета статті: обґрунтування способів упровадження інноваційних інформаційно-комунікативних технологій з урахуванням педагогічного досвіду педагогів-новаторів у навчальний процес вищих навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу. Об'єктом нашого дослідження є процес професійної підготовки студентів у вищих навчальних закладах, предметом – персоналізована навчальна модель і застосування педагогічних ідей А. Макаренка та сучасних інформаційно-комунікативних технологій у вищій школі.

Педагогічна спадщина А. Макаренка вражає своїми кардинальними інноваційними зрушеннями, що досягнуті зусиллями видатного педагога-новатора, який в ті тяжкі роки та при постійному тиску з боку Наркомосу УССР реалізовував велику виховну роботу, обстоював ідею прилучення молоді до найбільш передових галузей виробництва як засіб професіоналізації і водночас формування особистості «нової людини». Система роботи А. Макаренка, що багато в чому перегукується з широко упроваджуваним нині в педагогіці методом проектів, дозволяє активізувати особистість та забезпечити її різнобічний розвиток, надзвичайно важливий для майбутнього фахівця, що також свідчить, зі слів великого педагога, який не відокремлював «дитячий досвід, життєвий досвід», про необхідність раннього «входження» в професійну сферу [4, с. 11]. Педагогічні проекти, що їх виокремлюємо нині в досвіді А. Макаренка щодо професіоналізації особистості, зокрема, в умовах прогресивного на той час, високотехнологічного виробництва, усували проблематику засвоєння теоретичного матеріалу, практичного оволодіння уміннями та формування навичок, підвищували соціально зорієнтований багатосторонній розвиток суб'єкта навчання.

На сьогодні проект у педагогічній практиці стає все більш соціалізованим та персоналізованим, чому значною мірою сприяє поширення інноваційних навчальних технологій, великий спектр навчальних засобів та стрімке «оцифрування». Так, перед викладачем на сьогодні відкриті великі можливості застосування інтерактивних навчальних проектів, спеціалізованих аудиторних програмних платформ, моделюючих систем, власних розробок. Для професійної підготовки важливо включати до навчання креативний елемент разом з наявними традиційними та іншими формами навчальної взаємодії, використання інтерактивних програмних продуктів. Таким чином, практичні та лабораторні заняття, які становляють головну практичну складову навчальної діяльності студента, можуть реалізуватися на базі розроблених комп'ютерних інтерактивних курсів, що можуть мати режими як off-line, так і on-line. За останнім вибудовується можливість дистанційного мобільного виконання завдань, організація розсилки та самостійна діяльність студентів. Також функціонують більш розширені навчальні системи, які мають складну модель гіперпосилань на інші інформаційні канали для додаткового осягнення теоретичного блоку. Все це є особливостями сучасного формування персоналізованої навчальної моделі, яка поки існує у частковій неоднозначній стадії використання.

Серед практичних пропозицій щодо інноваційного продовження закладеного А. Макаренком фундаменту проектної діяльності у галузі професіоналізації молоді та включення сучасних педагогічних елементів, які поступово реалізуються та можуть бути опановані в майбутньому на практичних і лабораторних заняттях, можливо виділити:

- сучасне технічне забезпечення лабораторій, у яких проходить практичні та лабораторні заняття студентів;
- використання професійного програмного забезпечення, яке використовується в подальшому в діяльності майбутніх фахівців при реалізації процесу створення навчального продукту;

- опанування дистанційного забезпечення лабораторних та практичних занять, як у повному обсязі, так і частковим виконанням окремих завдань студентами;
- використання розроблених авторських завдань, які спираються на використання оновленого технічного навчального забезпечення та програмних продуктів;
- використання інноваційних дидактичних систем при опануванні професійними вміннями та навичками студентами, які включають скорегований напрямок розвитку здібностей майбутнього професіонала;
- можливість заміни традиційних лабораторій віртуальними навчальними системами, які знижують витрати на обладнання, поповнення реактивів та матеріалів, виключають ризик для здоров'я студента при фатальній помилці і мають великі можливості візуалізації, запису виявлених помилок та їхнє майбутнє усунення; створення віртуальних персоналізованих навчальних компонентів;
- застосування персональних комп'ютеризованих навчальних місць, які можуть також доповнюватися й іншими спеціалізованими технічними засобами для окремих навчальних тематик;
- постійний контроль за оновленням технічного оснащення в навчальних аудиторіях, використання лише передових технологій для відповідності сучасним професійним вимогам до підготовки фахівця;
- проведення додаткового опанування програмних продуктів, які характеризуються сучасним професійним застосуванням, для оволодіння комп'ютерною фаховою компетенцією;
- розробка та включення додаткових інформаційних базових матеріалів до навчального процесу для самостійного опанування навчального матеріалу або додаткового інформування на початкових моментах практичних та лабораторних занять, за якими передбачене безпосереднє виконання навчальних завдань;
- реалізація комплексного виконання навчального завдання із застосуванням декількох навчальних технічних засобів, а також можливість виконання, проведення завершального етапу завдання з дистанційним забезпеченням навчального процесу;
- використання під час практичних та лабораторних робіт спеціально розроблених, авторських навчальних комплексів із програмованим наданням частини навчальної інформації та завдання для виконання, а також наявності контролюючого елемента. Наявність останнього має важливе значення для викладача, оскільки його програмована структура сприяє чіткому баченню рівня сформованості знань, умінь та навичок студентів. Серед позитивних якостей контролюючого елемента також швидкість та можливість додаткового представлення у вигляді таблиць, графіків та інших візуальних моделей як окремої контрольованої ознаки (параметру), так і всіх параметрів одночасно у вигляді комплексного представлення інформативної бази;
- досягнення максимальної мобільності перебігу практичних та лабораторних занять за рахунок дистанційного надання необхідних відомостей студентам для підготовки до аудиторного виконання завдань, вирішення проблеми початкової незрозумілості для тих, хто навчається, змістового елемента навчальних завдань, досягнення максимальної поінформованості; можливе додаткове проведення консультування та контролю підготовки до виконання завдання на практичному або лабораторному занятті;
- надання можливості студентам при виконанні практичних та лабораторних робіт працювати як у навчальних аудиторіях, так і в дистанційному режимі без втрати повноцінного навчального забезпечення та взаємозв'язку з викладачем, надання консультативної підтримки та використання поступових перевірок виконаних навчальних дій, проведення розрахунків, проходження етапів формоутворення тощо;
- поступове запровадження в навчальний процес інформаційно-комунікативних технологій із використанням на початкових стадіях переважної більшості традиційних методик викладання та організації практичних та лабораторних завдань, а при просуванні

до завершення роботи над курсом поступового нарощення інформаційно-комунікативної бази, яка, в першу чергу, застосовується при опануванні найбільш об'ємних за навчальним навантаженням тем.

Висновки: Сучасний етап розвитку техносфери відкриває все більш нові та ефективні засоби комунікації та доступ до інформативних баз, які постійно нарощуються. Але при цьому повинна надаватися важлива роль загальнопедагогічним концепціям, у тому числі й професіоналізуючій концепції А. С. Макаренка, які залишаються головним структурним елементом в інноваційних освітніх системах. Актуальність педагогічної спадщини на сьогодні є головним акцентом при розробці педагогічних інновацій, спрямованих на покращення навчальних умов, які вимагають більш ґрунтовного внутрішнього осмислення, виокремлення універсальної складової педагогічного досвіду для засвоєння майбутніми педагогами та реалізації перспективних освітніх стратегій.

Список використаних джерел

1. Абашкіна Н. Чи актуальна сьогодні педагогіка А.С. Макаренка? / Н. Абашкіна // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – 2003. - № 1.– С. 217-224.
2. Зязюн Л. І. Виховні системи Антона Макаренка і Олександра Нілла в інтерпретації французьких вчених / Л. І. Зязюн // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – 2006. – С. 200-219.
3. Макаренко А. С. Некоторые выводы из педагогического опыта / Антон Семенович Макаренко; сост., авторы вводной статьи и примеч. В. С. Аранский и А. И. Пискунов.. – М.: Просвещение, 1964. – 114 с.
4. Тарасенко С. М. Основні положення формування культури спілкування у педагогічній спадщині А. С. Макаренка / С. М. Тарасенко // Педагогічні науки: зб. наук. пр. – Суми: СДПУ імені А. С. Макаренка. – 2008. – С. 160-166.
5. Якса Н. В. Взаємодія суб'єктів освітнього простору в педагогічній концепції А. С. Макаренка / Н. В. Якса // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2008. – №. 39. – С. 91-96.

Стаття надійшла до редакції 23.02. 2014 р.

Борисенко Д.

Украинская инженерно-педагогическая академия, г. Харьков

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ИДЕИ А. С. МАКАРЕНКО ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ИНФОРМАЦИОННО-КОМУНИКАТИВНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ИННОВАЦИЙ СОВРЕМЕННОЙ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ

В статье рассматриваются особенности инновационных информационно-коммуникативных образовательных сдвигов в учебном процессе высшей школы. Анализируется возможность применения педагогических идей А.С. Макаренко при реализации педагогических инноваций как важной «сердцевины» направления развития образования. Акцентируется внимание на формировании персонализированной учебной модели образовательного развития в процессе современного аппаратного и программного обеспечения учебного процесса. Сформулированы практические предложения относительно дальнейшего совершенствования образовательной системы благодаря использованию педагогических инноваций.

Ключевые слова: метод проектов, компетенция, педагогическая инновация, информационно-коммуникативные технологии, персонализированная учебная модель.

Borisenko D.

Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkov, Ukraine

TEACHING IDEAS MAKARENKO THROUGH INFORMATION AND COMMUNICATION EDUCATIONAL INNOVATION MODERN HIGH SCHOOL

The features of innovative information and communication educational shifts in the educational process of higher education. The possibility of the use of pedagogical ideas AS Makarenko in the implementation of educational innovation as an important "core" of education development. Particular attention is paid to the formation of personal training model of educational development in the conditions of modern hardware and software training process. Formulated a number of practical suggestions for further improving the educational system through the use of pedagogical innovations.

Practical training plays an important role in the educational process of specialist training, its professionalization, which talked about the importance of Makarenko. The main purpose of promising educational strategies is becoming increasingly important for self-development and self-education students, the development of creative skills, which is the most important features of modern process of training of future specialists. And it becomes an extension of the ideas reflected in the educational system Makarenko, a new step towards the modern educational model.

Keywords: *project method, competence, pedagogical innovation, informative-communicative technologies, personalized learning model.*